

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

בס"ד, ב' סיוון התשפ"ו

חולין י"ח – עונש לטבח שלא מראה סכינו לחכם, שחיטה בשן וציפורן, ומקום השחיטה בקנה

שאלות:

1. גמליאל לא מוכן להראות כל יום את הסכין שלו לרב העיר, האם צריך לסגור לו את האטליז?

עונשים לטבח שלא הראה סכינו לחכם

בהמשך לדיון על חובת הבדיקה, הגמרא דנה בעונשו של שוחט מקצועי (טבח) שמתעלם מהתקנה להראות את הסכין לחכם לפני השחיטה:

- **רב הונא אמר** שיש לנדות את השוחט. לפי **רש"י**, מדובר בעונש על "אפקירותא" – חוצפה וזלזול בכבוד הרב.
- **רבא אמר** שיש להעביר אותו מתפקידו ולהכריז על הבשר ששחט שהוא טריפה. והגמרא מסבירה שאין ביניהם מחלוקת, אלא הדין תלוי בתוצאת הבדיקה לאחר המעשה:
- אם בדקו את הסכין לאחר השחיטה ונמצא שהיא תקינה: הטבח רק מנודה על זלזולו, אבל הבשר כשר.
- אם נמצא שהסכין פגומה: הטבח מועבר מתפקידו ומכריזים על הבשר שהוא טריפה (כי יש חשש שכל מה ששחט נפסל).
- **רבינא מוסיף** שבמקרה שהסכין נמצאה פגומה, יש "למסמס" את הבשר בפרש (צואה), כדי לקנוס את הטבח כך שלא יוכל למכור את הבשר אפילו לגויים. בעוד שאם הסכין נמצאה יפה מכריזים שזה טריפה, ומאפשרים למכור לגויים.
- והגמרא מביאה מעשה על טבח שלא הראה סכין ל**רבא בר חנינא**. והוא נידה אותו, העבירו מתפקידו והטריף את בשרו.
- כשעברו שם **מר זוטרא ורב אשי**, **רבא בר חנינא** ביקש מהם לעיין בדבר שוב בגלל שהטבח היה עני עם ילדים קטנים לפרנס. **רב אשי** בדק את הסכין, מצא שהיא תקינה והכשיר את הטבח. כש**מר זוטרא** תמה אם אין כאן פגיעה בכבודו של **רבא בר חנינא** שפסק ראשון, **רב אשי** ענה לו: אנחנו עושים את שליחותו, שהרי הוא ביקש מאיתנו לבדוק אם יש פתח להקל. **ורב אשי** סבר שכשנמצאה סכינו יפה, לא מעבירים אותו ממקצועו.

2. חגי שחט תרנגולת עם הציפורן, אפשר לאכול אותה?

שחיטה בשן וציפורן – תלוש מול מחובר

רבה בר הונא אמר שמותר לשחוט לכתחילה בעזרת שן תלושה למשל שנתלשה עם הלחי מהבהמה, או ציפורן תלושה.

הגמרא **מקשה** מהמשנה (בדף ט"ו), שבה נאמר ששיניים וציפורן פסולים לשחיטה כי הם "חונקין" (כלומר, קורעים את הסימנים במקום לחתוך אותם בצורה חלקה). והגמרא **מתרצת**.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

○ לגבי שיניים: המשנה שאסרה מדברת על שחיטה בשתי שיניים, כי הרווח שבין השיניים גורם לסימנים להיתקע ולהיקרע. לעומת זאת, **רבה בר הונא** התיר לשחוט בשן אחת בודדת ותלושה, שהיא חלקה כמו להב של סכין. (רש"י מוסיף: למרות שהשן צרה מאוד, היא כשרה אם השוחט מוליך ומביא אותה על הצוואר כראוי).

○ לגבי ציפורן: המשנה שאסרה מדברת על ציפורן מחוברת (של אדם או בעל חיים), שפסולה בגלל הדין שלפי **רבי** לא שוחטים בדבר המחובר לבעלי חיים. **רבה בר הונא** דיבר על ציפורן תלושה מהגוף.



המשנה הבאה דנה במגל קציר, שיש לו שיניים משוננות אבל כולן כפופות מאוד לצד אחד (לכיוון שבו הקוצר מושך את המגל).

○ אם אדם שחט במגל רק ב"דרך הולכה" (בכיוון שבו חוד השיניים לא פוגע בבשר אלא מחליק עליו): **בית שמאי** פוסלים את השחיטה (כי הם חוששים שמא גם ישתמש בסכין בדרך 'הבאה'), ו**בית הלל** מכשירים. ואם השיניים של המגל הוחלקו לגמרי (הושחזו) – כולם מסכימים שהמגל דינו כסכין כשר לכל דבר.

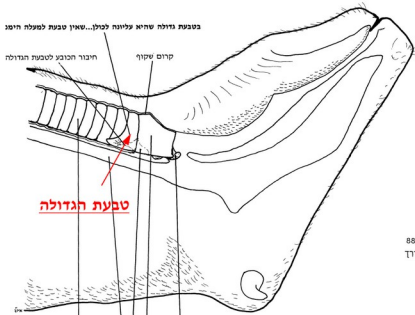
○ **רבי חייא בר אבא אמר** בשם **רבי יוחנן**, שגם לפי **בית הלל** שהכשירו את השחיטה, כוונתם לטהר את הבהמה מטומאת נבלה (כדי שהיא לא תטמא את מי שנוגע בה או נושא אותה), אבל הבשר נשאר אסור באכילה. חכמים אסרו לאכול מהבשר הזה כגזירה, שמא השוחט יבוא להשתמש במגל גם בדרך חזרה – ואז השיניים יקרעו את הסימנים ויעשו את הבהמה נבלה.

○ **רב אשי** ניסה להביא ראיה לפירוש הזה מלשון המשנה: "פוסלין ומכשירין" (מונחים שמשמשים בדרך כלל לדיני טומאה וטהרה) ולא "אוסרין ומתירין" (מונחים של אכילה). אבל הגמרא דוחה את הדיוק הזה שהרי כתוב פוסלין, ולא כתוב מטמאין, אלא הפסילה וההכשרה הם גם לעניין אכילה, ומכל מקום דברי **רבי יוחנן** שהבשר אסור באכילה, נשארים מוסכמים כי הוא קיבל את ההלכה מרביתו.

3. אחיהוד שחט את הקנה של הכבש באמצעו בין הריאות לפה, הכבש כשר?

מקום השחיטה בקנה

המשנה והגמרא דנים בגבול העליון של מקום השחיטה בקנה הנשימה (הגרגרת). הקנה בנוי מטבעות, והגמרא מביאה מחלוקת לעניין שחיטה בטבעת העליונה שהיא הגדולה ביותר, הכי קרובה לפה של הבהמה, והיא גם הטבעת היחידה שהיא שלימה כולה מסחוס. בעוד שאר הטבעות הן בצורת פרסה שסגורה על ידי רצועת בשר ולא סחוס.



○ **תנא קמא**: אומר שאם אדם

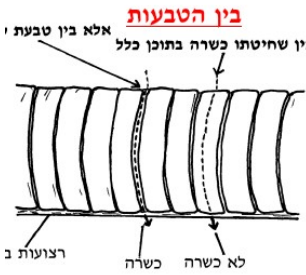
התחיל לשחוט בתוך הטבעת הגדולה, ואז הסכין החליקה ויצאה מהטבעת לכיוון הראש אפילו קצת – השחיטה פסולה, אסור לצאת מגבול הטבעת. וכל סטיה ממקום השחיטה המותר היא 'הגרמה' שהיא פסולה כהלכה למשה מסיני.



להארות: dafspoiler@gmail.com

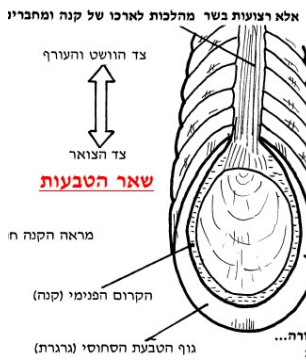
האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

○ **רבי יוסי ברבי יהודה:** מקל וסובר שדי בכך שרוב השחיטה נעשתה בתוך הטבעת. לפי הכלל "רובו ככולו", השחיטה כשרה גם אם בסוף הסכין החליקה למעלה ויצאה מהטבעת.



רב ושמואל פסקו שהלכה כ**רבי יוסי ברבי יהודה**, אבל סייגו את דבריו: שהכלל "רובו ככולו" חל רק בטבעת הגדולה כי היא מקיפה את כל הקנה. בשאר הטבעות, שהן לא טבעות שלמות אלא מחוברות ברצועות בשר, השחיטה צריכה להיות ברווח שביניהן ולא בטבעת עצמה. למרות ש**רב יוסף אמר שרבי יוסי ברבי יהודה** עצמו סובר שמכיוון ש'רובה ככולה', שחיטה כשרה גם בשאר הטבעות עצמן.

○ **חכמים ורבי יוסי ברבי יהודה** פוסלים שחיטה מוגרמת.



○ **רבי חנינא בן אנטיגנוס** העיד ששחיטה מוגרמת לפי שיטתם כשרה אפילו אם כולה למעלה מהטבעת הוא סובר שההלכה למשה מסיני לא נאמרה לגבי הטבעת הגדולה, אלא משיפוע כובע כפי שנראה בדף הבא. ורש"י מוסיף שכל עדות של תנא נפסקת להלכה.

כשרבי זירא עלה מבבל לארץ ישראל, הוא אכל בשר "מוגרמת" (שנשחט בטבעות הקטנות, מה ש**רב ושמואל** אסרו בבבל). חכמים תמהו עליו: הרי אדם שיוצא ממקום למקום חייב לנהוג גם ב"חומרי המקום שיצא משם" (בבל)! בתחילה הוא שאל אותם מי אמר שהם אסרו, והם אמרו לו **שיוסף**

בר חייא, שהוא **רב יוסף** בכל הש"ס, **רבי זירא** רצה לומר ש**רב יוסף** לומד מהרבה חכמים, ואולי הוא לא דקדק בשם בעל השמועה.

רב יוסף הקפיד על **רבי זירא**, ואמר שהוא למד מ**רב יהודה**, שמאד מקפיד לדקדק בבעל השמועה וכשהוא לא בטוח מי בעל השמועה הוא מציין את זה. לכן,

1. **אביי** מתרץ את התנהגות **רבי זירא**: שבבל כפופה לארץ ישראל בענייני עיבור וקנסות, ולכן כשבבלי עולה לארץ הוא יכול להקל כבני הארץ, ולא צריך לחלוק כבוד לבבל.

2. **ורב אשי** מתרץ: שהחובה להחמיר היא רק למי שמתכוון לחזור למקומו, אבל **רבי זירא** התכוון להישאר בארץ ישראל לתמיד, ולכן לא היה צריך לנהוג כ**רב ושמואל** בבבל.

והגמרא מציינת שגם בבבל, למשל אצל **רב נחמן**, היו מקומות שנהגו היתר בשאר הטבעות.

4. שלומי שחט את הכבש ממש בקצה הקנה ליד הפה, השחיטה כשרה?

שחיטה ב"שיפוי כובע" וב"חיטים"



בקצה קנה הנשימה אחרי הטבעת הגדולה לכיוון הפה של הבהמה, יש מבנה סחוס שנקרא "כובע" (לפי רש"י: מבנה דמוי כובע שמתחדד כלפי מעלה כלומר לכיוון פה הבהמה שהוא 'גבוה'). וסמוך לטבעת הגדולה בתוך חלל הכובע ישנן שתי בליטות קטנות הדומות לגרגירי חיטה. הגמרא דנה על שחיטה באזור הכובע והחיטים:

○ **ריש לקיש** הכשיר שחיטה שנעשתה אפילו ב"חודו של כובע" (בקצה העליון ביותר שלו).

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

רבי יוחנן אמר לו: "גיסא גיסא" אתה מתיר יותר מד"י, מקום שאינו מקום שחיטה. שאפילו רבי חנינא בן אנטיגנוס לא הכשיר שם.



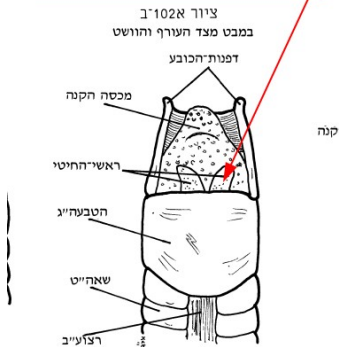
רב פפי בשם רבא: אמר שאם השחיטה פגעה בחיטים - הבהמה טריפה. הגמרא מבררת: האם הכוונה שהשוטט רק כמעט נגע בהן או שחתך אותן?

רב פפא בשם רבא, ועוד אמוראים: פסקו שאם השוטט חתך דרך החיטים והשאיר חלק מהן כלפי הראש וחלק כלפי הריאות ("שייר בחיטי") - השחיטה כשרה.

מר בר רב אשי: חלק ואמר שאם רק חתך סמוך לחיטים מלמטה זה כשר, אבל אם חתך בתוכן - הבהמה טריפה.

הגמרא מכריעה להלכה: "משיפוי כובע ולמטה - כשרה". כלומר מהטבעת הגדולה עד לשיפוי הכובע זה מקום שחיטה כשר. וזהו זהה לשיטה של שייר בחיטי, כלומר חתך באמצע החיטים - כשר.

חיטים, מבט מלמעלה מעל הבהמה



וקנה



והגמרא תמשיך לדון בזה בדף הבא.